

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Het heil is uit de Joden (2)

Toch levert onze Here met zijn woorden over de komende ure ook een forse kritiek op Jeruzalem. Want al was dan in de oude bedeling de Godsverering vanwege de Here zelf aan die plaats gebonden geweest, Jeruzalem had wel kunnen zorgen voor meer geest en waarheid. Dan zou het voor Samaritanen en anderen minder moeilijk geweest zijn om naar Jeruzalem te komen. Daar waren ze toch van ouds toe uitgenodigd (1 Kor. 8 : 41-43, Jes. 56 : 7). Jeruzalem was verworpen tot een plaats van vlees en leugen, in plaats van geest en waarheid. Er heerste daar in de tempel een hooggevoelendheid, een trots, naar Samaritanen en anderen toe, die inderdaad vleselijk-leugenachtig was en een karikatuur opriep van wat de Here God eigenlijk met de Godsverering bedoelde.

Dus in bepaald opzicht was voor de Here Jezus Jeruzalem waar de Joden aanbaden en de berg Gerizim waar de Samaritanen eredienst hielden, lood om oud ijzer.

Op beide plaatsen ging het er vleselijk en leugenachtig toe. Vlees en leugen in plaats van geest en waarheid.

En de Here breekt dan ook de trots van Jeruzalem af als Hij zo gelijkgeschakelend zegt: „de ure komt dat gij noch op deze berg noch te Jeruzalem de Vader zult aanbidden”.

„Noch deze berg, noch Jeruzalem”, dat is twee keer nee.

In dat opzicht scheert Jezus de twee plaatsen van Godsverering over één kam en wijst Hij ze gelijkelijk af.

Zoals wij ook moeten doen, als een buitenkerkelijke zoeker vraagt over de veelkerkigheid, en vraagt waar nu de ware kerk is. Dan moeten wij ook zeggen: noch te Rome, noch te Genève, want het is in beide kampen niet pluis. Vleselijk en leugenachtig, in veel opzichten.

Wij zijn immers zo ver gekomen dat rooms en protestants nagenoeg lood om oud ijzer zijn en dat ook het protestantisme de geest en de waarheid heeft ingevuld voor het vlees en de leugen. Pijnlijk genoeg.

—★—

DOOR H. DE JONG AMSTERDAM

Maar is daarmee alles gezegd en is hiermee aan het hele verleden, aan de achter ons liggende geschiedenis, werkelijk recht gedaan? Jeruzalem, Samaria, Rome, Genève, - zijn nu alle katjes grauw?

Onze Here vindt dat dat ten aanzien van Israëls geschiedenis niet het geval is.

Want deze geschiedenis is toch niet enkel door mensen geschreven.

Ja, die van Samaria en de berg Gerizim wel, maar die van Jeruzalem niet.

Want dwars door dat menselijke schrift van het ontwaarde jodendom heen loopt een Goddelijke hand. En als je daarop let, dan moet je kiezen, tussen Jeruzalem en Samaria.

Welnu, Jezus kiest.

„Gij (Samaritanen) aanbidt wat gij niet weet, wij (Joden) aanbidden wat wij weten, want het heil is uit de Joden”. Dit is kiezen.

Merkt u dat de Here Jezus hier Zich met zijn volksgenoten tot één 'wij' maakt?

Dat is tegenover de Samaritanen. Wanneer Hij alleen met zijn volksgenoten is, dan breekt dat 'wij' stuk in een 'Ik' en 'gij' en die twee staan dan gescheiden

door een diepe kloof tegenover elkaar.

Dat is bijvoorbeeld het geval in Johannes 8, waar we dat andere woord van de Heiland tegen kwamen, dat Hij naar de Joden toe uitspreekt: „gij hebt de duivel tot vader...” Hoor u: gij! Geen sprake van dat Hij daar de 'wij'-vorm zou gebruiken. Hij staat daar pal tegenover de Joden en zegt dan: Gij.

Maar hier in het gesprek met de Samaritaanse staat Hij tegenover een buitenkerkelijke (om zo te zeggen) en dan sluit Hij Zich met zijn volksgenoten samen: 'wij'. „Wij aanbidden wat wij weten”. De Here kiest voor Jeruzalem.

—★—

De Here heeft het hier dan ook over wat zijn volk van de Here God gekregen heeft.

Niet over wat het volk met dit gekregene gedaan heeft.

Hij eert hier het werk van God aan Jeruzalem en zegt net als Paulus later: „Zij zijn Israëlieten, hunner is de aanneming tot zonen en de heerlijkheid en de verbonden en de wetgeving en de eredienst en de beloften” (Rom. 9 : 4).

Deze erkenning ligt opgesloten in Jezus' woord: wij aanbidden wat wij weten.

Misschien verbeeld ik het mij, maar ik vind de zin „Wij aanbidden wat wij weten” eerbiediger dan: „Wij weten wat wij aanbidden”, al ligt die laatste zin wel wat gemakkelijker in het gehoor.

„Wij aanbidden wat wij weten”, daarin hoor ik meer erkentelijkheid naar Degene toe die ons doet weten, Die het ons geopenbaard heeft, de Heer van hierboven.

Ook trouwens de andere zin, naar de Samaritaanse toe, klinkt zoals zij hier staat: „Gij aanbidt wat gij niet weet”, mij sympathieker in de oren dan wanneer er gezegd zou zijn: „Gij weet niet wat gij aanbidt”. Dat laatste, daar kan je mijns inziens gemakkelijker iets verachtelijks in leggen, iets waardoor mensen zich beledigd kunnen voelen: jullie stommelingen, jullie weet niet

Inhoud

- 377 Drs H. de Jong,
Het heil is uit de Joden (2)
- 378 Drs H. de Jong,
Mijn getuige-deskundige
rapport in de zaak van de
Goeree's (2)
- 379 Drs J. G. van Oord,
Opbouw — Een blad om te
lezen! (2)
- 380 D. W. L. Milo,
Herdenking
- 380 Ds G. van den Brink,
Pastorale Notities
- 381 M. de Jonge,
De doleantie van 1886 en
haar geschiedenis (1)
- 382 Drs P. J. van Kampen,
Vreemdelingen binnen onze
poorten (3)

eens wat je aanbidt, terwijl de zin: jullie aanbidt wat je niet weet, een beetje verschonend klinkt. Jullie dwaalt te goeder trouw.

Maar, zoals gezegd, misschien is dat verbeelding van mij. Het is in ieder geval opvallend gezegd voor ons taal-gevoel, dat wel.

Hoe dat ook zij, Jezus kiest.

Dat oude konflikt tussen Joden en Samaritanen, waarvan wij in het Oude Testament lezen, daar lacht de Heiland niet om, daarvan zegt Hij niet: wat bespottelijk! of: vroeger meende men zich de luxe te kunnen veroorloven om kerken te splitsen maar wij zijn gelukkig wijzer geworden. Nee, Hij laat Ezra en Nehemia niet in de kou staan.

Hij zegt: zij streden voor een goede zaak en het was terecht dat zij jullie Samaritanen afwezen. Het kon niet wat die wilden: samen met de Joden de tempel in Jeruzalem bouwen, - want ze waren te zeer besmet met de afgoderij.

Ja zeker, dat oude konflikt heeft in Jezus' ogen iets achterhaalds, want, niet waar: „de ure komt en is nu”... maar daar kun je toch niet alles mee af doen.

Er zit ook een zijde aan het vroegere konflikt, zegt Jezus, die niet achterhaald is.

Het was - onder de schaduwen - toch een strijd om geest en waarheid, ook toen.

Mijn getuige-deskundige rapport in de zaak van de Goeree's (2)

Een volgend punt dat tegen een antisemitische of racistische gezindheid van de Goeree's tegen de Joden pleit is het feit dat van de Jodenvervolgingen uit vroeger en later tijd met grote afschuw wordt gesproken. Op geen enkele wijze blijkt dat zij met de aanrichters van de holocaust eensgeestes zouden zijn. In het artikel 'Wat moet ik?' lezen wij: „ze (de Joden) zijn gehaat, vervolgd, uitgemoord op een beestachtige wijze. Alleen al in de tweede wereldoorlog zijn er zes miljoen Joden vernietigd. Onze generatie heeft dit voor zijn ogen zien voltrekken. Jaarlijks worden we er weer mee gekonfronteerd. Via de televisie worden deze verschrikkingen de huiskamers binnengebracht. Het is afschuwelijk...”.

Een volgend getuigenis is nog sprekender. Via een eigenaardige uitleg wordt de door Pilatus losgelaten moordenaar Barabbas uit het evangelie gelijkgesteld met de duivel die verantwoordelijk is voor de Jodenvervolgingen de eeuwen door. Van deze duivel heet het: „De moordenaar heeft zich niet onbetuigd gelaten. Hij heeft hen de eeuwen door achtervolgd. Hij is een moordenaar. Hij heeft de Joden vermoord. Hij heeft ze vernietigd. Hij heeft ze allemaal uit willen roeien. Hij is de kreator van Auschwitz en Dachau. Hij is de schepper van de holocaust. Hij is de inspirator van Hitler en de zijnen. Hij is nog steeds los. Tot op vandaag zit hij de Joden op de hielen. Tot vandaag zijn zij opgejaagd en schichtig en weten niet waar zij het moeten zoeken. De moordenaar, zijn naam is duivel en satan, zal hen blijven achtervolgen totdat zij hun toevlucht zoeken bij Jezus Christus de Zoon van God” (artikel 'Iedereen weet ervan').

Wat men hier ook uit afleiden kan, maar in geen geval een geesteshouding tegenover de Joden die verwant zou zijn aan die van de vervolgers van het joodse volk. Jodenvervolging is duivelswerk, dat is wat hier in alle duidelijkheid te lezen staat.

I.5. Een laatste punt in dit verband: een duidelijke begeerte dat 't de Joden goed mag gaan en dat zij rust mogen vinden, blijkt uit de volgende aanhaling: „Vrede, verlossing, voorspoed, gezondheid, blijdschap en vreugde, alles wat een mens zich maar wensen kan heeft God met zijn volk voorgehad. Hij wilde het een hemel op aarde geven” (artikel 'Wat moet ik?').

Het is waar dat deze rust en welvaart gebonden worden aan de voorwaarde dat zij zich tot Jezus Christus bekeren. Dat hierin

DOOR H. DE JONG AMSTERDAM

door de Joden iets bedreigends kan worden gevoeld, moet, gelet op de historie, op z'n minst voor begrijpelijk worden gehouden. Maar alweer, antisemitisme of racisme spreekt hieruit niet. Veeleer liefde tot het joodse volk, al zal een Jood het als een apenliefde kunnen opvatten.

II.1. Maar - en hier komt de tweede vraag - wordt een Jood door deze wijze van evangeliseren niet aangetast in zijn godsdienst of levensovertuiging?

Dat kan niet geheel ontkend worden. De vraag is alleen of dit op ongeoorloofde of beledigende wijze gebeurt. Maar dat 't gebeurt is iets onvermijdelijks. De christelijke boodschap is tegenover niemand vrijblijvend en stelt ieder mens onder fundamentele kritiek. De joodse mens maakt daarop geen uitzondering. In die zin kan wat de Goeree's geschreven hebben een aantasting van de gevoelens der Joden genoemd worden. Zoals ieder mens zelfs door de lezing van het evangelie al geschokt kan worden.

Hierbij mag trouwens ook wel bedacht worden dat daar wat betreft het jodendom nog iets bijkomt. Het is dit feit dat de christelijke kerk langs de weg van een zeer diepgaand konflikt met de synagoge ontstaan is. Langs de weg van een werkelijk zeer diep konflikt waarvan de nagalm sindsdien de gehele geschiedenis vervult: Is Jezus Christus Gods Zoon of een godslasteraar? Het is bekend dat het jodendom het destijds en sindsdien op het laatste gehouden heeft. Degene die de christelijke kerk belijdt als de

Zoon van God, geldt bij de synagoge als een godslasteraar die terecht gevonnist is. Weliswaar is er de laatste tijd van joodse kant sprake van een zekere herwaardering van rabbi Jezus van Nazareth (te denken is aan auteurs als David Flusser en Pinchas Lapide), maar zodra van christelijke kant de belijdenis van Jezus Christus als Gods Zoon weer nadruk krijgt, herleeft opnieuw de oude afwijzing. Welnu, het Nieuwe Testament zelf spreekt zo aanhoudend en indringend over dit uiteenwijken van de beide wegen dat het konflikt met het jodendom wezenlijk voor het christendom gehouden moet worden. Zonder die zeer diepe tegenstelling bestond de kerk niet eens, althans niet tegenover de synagoge.

Mag dan van christenen verwacht worden dat ze over het jodendom en tegenover het jodendom zullen zwijgen? Dit lijkt me echt teveel geverg.

II.2. Maar, zal iemand tegenwerpen, het jodendom van nu is het jodendom van toen niet meer. Echter, als het jodendom zelf deze verandering ten opzichte van Jezus Christus nergens aangeeft, en dat zonder bekering ook niet kan, is het dan niet ieders plicht om die principiële gelijkblijvendheid binnen het jodendom van toen en nu serieus te nemen? Het is toch menselijk gesproken een eerlijke zaak dat men de messiaanse pretenties van Jezus van Nazareth afwijst? Niemand kan daarover toch voor een menselijk gericht worden gedaagd?

Het behoort evenwel op gelijke wijze tot de mensenrechten dat christenen Joden voor de religieuze konsekventies van hun weigering waarschuwen door hen te wijzen op het goddelijke gericht. Dat wordt voor Joden dan pas gevaarlijk wanneer dat vanuit een machtspositie gebeurt en met stokken achter de deur die niets geestelijks meer hebben. Daarvan is echter bij het evangelisten-echtpaar Goeree geen sprake.

II.3. Maar zouden zij met hun evangelisatie-arbeid dan misschien onbedoeld toch niet kunnen aanzetten tot een antisemitische opstelling van de samenleving tegenover de Joden? Antwoord: er wordt wel vaak gesteld dat 't zo werkt, maar het moet toch ontkend worden. Het

is juist heel anders: hoe geestelijker de bestrijding van het joodse geloof door christenen is, des te beter zal de burgerlijke positie van de Joden onder ons worden. Men laat dan namelijk aan God over wat anders menselijk ter hand wordt genomen.

Laten we dat eens verduidelijken met een voorbeeld uit een andere sfeer. Ieder weet dat het konflikt tussen Rome en de Reformatie aan protestantse kant kan ont-aarden en ook veelal is ont-aard in een plat antipapisme. Kun je nu zeggen dat een geestelijke behandeling van dat konflikt aanzetten geeft tot dit antipapisme? Is het werkelijk te vrezen dat (bijvoorbeeld) in een kerkdienst waarin de afdeling van de Heiderbergse Katechismus behandeld wordt die de paapse mis in de grond een vervloekte afgoderij noemt (vraag en antwoord 80), wanneer dat in de geest van dat leerboek gebeurt, de mensen zodanig worden opgejut dat ze uit die dienst komend hun roomse medeburgers gaan molesteren? Of is het juist zo dat een zodanige geestelijke behandeling van dat konflikt zuiverend en verheffend werkt! Wanneer (een ander voorbeeld) de Noord-Ierse dominee Ian Paisley zich nu eens als de bekende schoenmaker bij zijn leest zou houden en zijn katechisanten eens het geestelijke verschil tussen roomsen en protestanten ging bijbrengen, zou hij dan niet meer doen voor de vrede in dat land dan nu hij de preekstoel voor de barricade heeft ingeruild? Men zal zeggen: hij zou nog oneindig veel meer voor de vrede doen als hij ging aantonen dat dit hele konflikt nergens op slaat. Maar zoiets kan alleen door on-verschil-ligen (in de letterlijke zin des woords) gezegd worden. De gevolgde redenering gaat er inderdaad van uit dat er tussen roomsen en protestanten een beduidend verschil bestaat.

Stellig zal het voorkomen en zeker is het ook voorgekomen dat kwaadwilligen misbruik maken van de geestelijke strijd die tussen Joden en christenen gevoerd wordt. Het voorbeeld van onze tijd: de ideologen van Hitler zijn de geschriften van Luther doorgekropen om te zoeken wat van hun antisemitische gading was. Maar let op: zij kwamen met die uitspraken van Luther op de proppen die duidelijk bleven beneden het geestelijke niveau waarop hij doorgaans deze strijd voerde.

Daarom valt goed staande te houden dat het antisemitisme aan de geestelijke bestrijding van het joodse geloof zoals die door sommige christenen de eeuwen door toch ook gevoerd is, niets heeft. Sterker: dat het antisemitisme deze geestelijke bestrijding

vreest. En terecht, want historisch gesproken is het toch zo, dat het antisemitisme pas z'n kans heeft gekregen toen het vanwege de verwereldlijking van de kerk met de geestelijke bestrijding van het jodendom gedaan was. Het antisemitisme moet derhalve als een degeneratie-verschijnsel beschouwd worden. We zien het in onze kultuur optreden waar de mensen ophouden uit de Geest van het evangelie te leven. Omgekeerd gaat er van bijbels christendom een zuiverende werking uit op het geding tussen kerk en synagoge. Het legt dit geding tot op z'n ware diepte open en legt 't dan vervolgens in Gods hand.

Hier valt een parallel te trekken met de verhouding tussen Israël en Edom in het Oude Testament: twee broedervolken die geestelijk door een zeer diepe kloof van elkander gescheiden waren. Dit konflikt tussen de oudere en

de jongere broer trad in de geschiedenis van beide volkeren keer op keer aan de dag en werd aan Israëlitische kant ook regelmatig op zeer indringende wijze behandeld. Maar hoe diepe uitspraken er dan ook gedaan werden, (bijvoorbeeld in Maleachi 1:2, 3: „Jakob heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat”), dat neemt niet weg dat Mozes zijn volk verbood met dit geschil een anti-edomitische kant op te gaan: „De Edomiet zult gij niet verafschuwen, want hij is uw broeder” (Deuteronomium 23:7). Onder een gelijk konsigne staat de christelijke kerk tegenover de Joden (zie Romeinen 11:28). Van de Goeree's kan opnieuw niet gezegd worden dat zij dit konsigne aan hun laars hebben gelapt. Zonder het zeer diepe verschil met de Joden te verdoezelen, zijn ze toch duidelijk uit op hun behoud.

streden eigenschap van de gereformeerde wereld.

Immers, om met Aalders te spreken, de gereformeerden hebben een open, kwetsbare flank, voor wetticisme, voor verstarung, voor letterzifterij, voor dode orthodoxie. Het zijn juist die eigenschappen die de gereformeerden zo'n slechte naam hebben bezorgd. En dat - die kwetsbaarheid voor deze negatieve kanten - is in eigen kring onvoldoende onderkend. Toch zouden wij onszelf en anderen tekort doen als wij voor die kenmerken van konfessionele en historische belijndheid zouden weglomen. Zij horen bij die typische levensstijl. Zij horen bij het beestje.

Kenmerk 3:

★ Het derde kenmerk van een gereformeerde wereld- en levensbeschouwing is de erkenning van het sekuliere leven als een gave en opdracht van God. Geen wereldmijding, maar juist aanvaarding. Natuur en genade, gezag en vrijheid, kerk en wereld, geloof en levenspraktijk worden niet tegen elkaar uitgespeeld maar zijn fundamenteel met elkaar verbonden in de schepping en herschepping van onze wereld.

Deze visie geeft ruimte aan een levenshouding waarin een christen mag genieten van wat er aan schoons en goeds in het leven geschonken wordt; waarin hij werkzaam mag zijn aan de ontplooiing van de geschapen werkelijkheid; en waarin hij dienstbaar mag zijn aan de samenleving van mensen en volken.

Ik wil dit gedeelte afsluiten met de vraag waarmee ik begon: ons blad heeft tot doelstelling de opbouw van het gereformeerde leven.

Ik onderken de verlegenheid, waarin die doelstelling ons kan brengen.

Ik erken de noodzaak tot bescheidenheid. Maar zijn die authentieke elementen van de gereformeerde levensbeschouwing en levensstijl zoals ik die hierboven heb proberen te beschrijven niet van voldoende kracht en waarde om ze ook uit te dragen in de situatie van vandaag? En is dat dan ook niet de taak van een blad als Opbouw? Daar bestaat het blad toch voor?

De Heilige Schrift als grondslag

Het derde markeringspunt dat onze statuten duidelijk noemt is de verwijzing naar de Heilige Schrift als de grondslag van ons werk in Opbouw.

Ook bij dit punt wil ik twee opmerkingen maken.

In de eerste plaats impliceert

deze uitspraak dat wij ons in al het werk voor ons blad moeten richten op de Heilige Schrift. Wij moeten ons laten onderrichten door de inhoud van de Bijbel. Er vertrouwd mee worden. Eerbied ervoor betonen. Leren begrijpen dat de Bijbel Gods openbaring bevat die ons met gezag toespreekt.

Het onderwerp van de Heilige Schrift is het evangelie van Christus, de zoon van God die ons geschonken is als de weg, de waarheid en het leven.

Het is vanwege die boodschap en dat gezag dat ons blad een pagina één kent: de meditatie, de onderwijzing.

Maar daarom ook een pagina twee: aandacht voor exegese, voor hermeneutiek. Daarom ook aandacht voor de konfessie, het belijden van de gemeenschap van mensen die hun geloof stellen in die Jezus Christus.

Een tweede opmerking: Het woord grondslag wordt in de regel geassocieerd met afbakening, uitsluiting, grenslijn. Daar zit wel wat in maar ik zou het toch liever willen verbinden met woorden als grondvlak, draagvlak, draagvermogen, datgene wat ons allen draagt.

Ons blad moet die notie van draagvlak ook vertolken. De Heilige Schrift is de grondslag van ons leven, niet het sluitstuk. De Heilige Schrift als ontsluiting, en niet als afsluiting van de geschiedenis. Leven en wereld zijn ons geschonken, of zijn ons opgelegd als een verantwoordelijkheid of mogelijkheid, maar wij bevinden ons wel op een draagvlak dat solide is. Wij zakken er door de last van het leven niet doorheen.

Zo zal Opbouw van zijn grondslag dienen te spreken.

En tenslotte:

Het laatste en diepste motief met ons blad Opbouw is uiteindelijk niet de Nederlands Gereformeerde kerken.

— hoezeer Opbouw dient te fungeren als het blad binnen deze kerken -; is uiteindelijk ook niet de opbouw van het gereformeerde leven

— hoezeer deze doelstelling ook in deze tijd zeer de moeite waard is -; maar het uiteindelijke motief is het luisteren naar de Heilige Schrift en het volgen van onze Here Jezus Christus.

Ik hoop dat ons blad Opbouw naar die richting 'doorzichtig' mag zijn en blijven.

Opbouw - Een blad om te lezen! (2)

Wat betekent de taakstelling in de kop van het blad: tot opbouw van het gereformeerde leven?

Opbouw van het gereformeerde leven zal vandaag vooral betekenen het *opnieuw* ontdekken van de authentieke kracht van de gereformeerde religie; het *opnieuw* ontrafelen van een bevrijdende betekenis van de reformatie.

Wat is het kenmerkende van dat gereformeerde leven? Welke elementen bezitten ook nog vandaag die bevrijdende authentieke kracht? Ik noem drie kenmerken van gereformeerd leven die naar mijn oordeel actuele betekenis hebben.

Kenmerk 1:

★ Het luisteren en het willen luisteren naar de Heilige Schrift. Dat is aandacht voor de Bijbel, aandacht voor de Woordverkondiging, het gezag van de Openbaring leren aanvaarden, Openbaring van God.

Nu zijn er méér gemeenschappen waar de Bijbel heel ernstig wordt genomen, maar die toch niet te karakteriseren zijn als gereformeerd.

Dat brengt mij tot het tweede kenmerk.

Kenmerk 2:

★ Het gereformeerde leven wordt getypeerd door de eigenschap om zich op systematische wijze rekenschap te willen geven van de inhoud van het christelijk geloof. Gereformeerden erkennen het geloof als akte van vertrouwen, maar blijven tegelijk vragen naar de inhoud van dat

DOOR J. G. VAN OORD DE MEERN

geloof, naar zijn oorsprong, naar zijn samenhang, naar de doktrine.

Het gereformeerde leven wordt gekenmerkt door konfessionele belijndheid. En als gevolg daarvan ook door een historische belijndheid.

Gereformeerden plegen de Bijbel te lezen op zoek naar de inhoud van het geloof. Zij richten zich daarbij op het belijden van de kerk en de belijdenissen van de kerk. Dat brengt met zich mee, dat gereformeerden weet hebben van hun eigen plaats in de geschiedenis van kerk en samenleving.

Overigens, dat kenmerk - die belijndheid - is de sterkst om-

Herdenking

Misschien hebt u iets van de Britse herdenking van oorlogsslachtoffers gezien voor de televisie, zaterdag 8 november? Dat zal zeker niet het totale program zijn geweest en enkele grepen kunnen moeilijk de zin van dit ontroerend evenement overdragen. Laat me u daarom iets meer mogen vertellen van wat we die avond beleefden. Het tekent namelijk iets van het Britse karakter en daar moet u toch belang in stellen.

De jaarlijkse „remembrance day” slaat niet, als in Nederland, op de tweede wereldoorlog alleen, maar grijpt ook terug op de eerste W.O., die langs ons heen is gegaan. Elke tien jaar wordt bovendien de slag aan de Somme als middelpunt van de herdenking gekozen. Die slag aan de Somme uit 1916 - nu juist 70 jaar geleden - heeft geduurd van 24 juni tot 18 november. Ja, u leest het goed: een veldslag, die vrijwel ononderbroken 147 dagen heeft geduurd. En die de geallieerden een terreinwinst van slechts 15 kilometers schonk, maar een miljoen aan mensenlevens kostte. Een veldslag bovendien welke geen enkele beslissing opleverde, en ondanks welke de oorlog nog drie jaar bleef voortduren.

Als u het verdriet dat uit zulke cijfers spreekt enigszins hebt begroot, kunt u beter de nationale gevoelens begrijpen van een volk, dat, allerm minst militaristisch, zijn doden jaarlijks blijft herdenken. Dit eilandenrijk, dat economisch zeer lijdt onder zijn traditionalisme, heeft op andere Europese volken voor, dat het met zijn historie sterk verbonden leeft; dat het warme gevoelens koestert van dankbaarheid aan hen, die in hun droeve plicht het vaderland diende tot het laatste offer.

Het toneel van deze herdenking is de Royal Albert Hall, het grootste concertgebouw van Londen, met 3000 plaatsen. De koninklijke familie aanwezig in de eigen loge. De koningin nu niet centraal, maar terzijde zittend: als de moeder des vaderlands en niet in het middelpunt van de viering. Samen met haar kinderen.

Het eerste deel van de avond - met de nationale hymne en met klarenfanfares geopend - wordt gebruikt, om vertegenwoordigers van alle legeronderdelen te doen optreden. Door een deur boven het concertpodium komen ze binnen, twee aan twee, in kleine groepen. Ieder achter het eigen corpsvaandel marcheren ze on-

DOOR
D. W. L. MILO
DALMALLY

berispelijk door het middenveld, splitsen zich aan het eind, zwenken naar weerszijden af om elkaar op het middenveld terug te vinden. Vaandel na vaandel en groep na groep worden aangekondigd en met applaus begroet: de landmacht, de luchtmacht, de marine, de navy, de speciale commando's, de parachutisten, de koninklijke lijfwacht „Household cavalry” in rode tunieken, de Ghurka's, marva's, milva's, verpleegsters, medici en alle andere onderdelen. Elke groep bestaande uit 3-12 man en vrouw. Allen bereid en in staat zich morgen in te zetten, wanneer het land roept. Met toewijding marcheren ze voort, weten precies

waar en hoe de linies afzwaaien en elkaar terugvinden. Geen schijn van wanorde, geen incidentjes, geen blik naar rechts of links.

Daarop komen de mensen die in de Falkland-oorlog hebben gestreden. Ze krijgen een extra applaus. En dan komen de delegaties van onderdelen uit de tweede wereldoorlog: ze krijgen een ovatie. Mannen van 60-70 jaar en ouder, nog stram in discipline, trots te zijn uitverkoren om aan de herdenking deel te nemen. Een deel van deze strijders gaat mee in rolstoelen, invaliden die uitmuntend worden begeleid.

Maar als de laatste overlevenden van de Slag aan de Somme worden aangekondigd - mannen van in de 90, deels uit Canada overgekomen, allen behangen met onderscheidingen en elk begeleid door een jonge soldaat - gaat de zaal staan en blijft eidelooos klappen en juichen, tot allen hun plaatsen hebben bereikt.

Tijdens deze opstelling spelen de militaire orkesten bijpassende muziek: regimentsmarsen, beroemde soldatenliederen uit de tijd, of Engelse muziek van Edward Elgar en Benjamin Britten. Meestal wordt een stuk plotse-ling afgebroken voor een aankondiging - maar gaat zonder hapering verder wanneer het weer

kan. De regie van zo'n gebeurtenis is onvoorstelbaar knap.

Maar regie is tenslotte ondergrond. De parade zelf geeft een zuiverder beeld van de Britse militaire mentaliteit: weerbaar onderdeel van burgers, deel van die burgerij, deel van de natie. De Britse militair in vredetijd is uitsluitend beroepsmilitair, door-kneed in zijn specialiteit, getraind tot in de puntjes; een man die een goede boterham verdient, plezier heeft in zijn zelfgekozen beroep en - evenals bijvoorbeeld onze Nederlandse politie - zich beheerst en rustig op de achtergrond houdt. Pas wanneer het nodig is treedt hij op en dan goed ook. Maar militaire transporten gaan onopgemerkt, wapenvertoon is zeldzaam en onwelvoeglijk.

Het tweede deel van de avond breekt aan. Onderdelen geven demonstraties, in hoog tempo: militaire exercities, geweexercities, het vormen van figuren (soms ontstaat een klapproos, die weer tot een carré uiteenvalt) en het brengen van enkele kanonnen, die uiteengenomen langs transportlijnen overgebracht weer in elkaar gezet worden; de saluutschoten komen vrijwel tegelijk, de kampende troepen ge-

Roeping

Eén van de meest zinvolle motieven om te spreken over onze roeping tot het ambt ligt in ons falen. Stel, een dominee schiet een bok en maakt zichzelf uit voor ezel, rund, kalf, uilskuiken, eendvogel, of welke aanduiding maar duidelijk maakt dat wij Gods schepselen niet al te hoog hebben. Omdat hij toch verder moet bepaalt hij zich daarna bij zijn roeping: die gedenkwaardige zondag waarin hij bevestigd werd in zijn ambt. En hij denkt: De Here wist wel dat ik zo'n uil was, toen Hij me koos. Dus op weg maar weer, in geloof, hoop en liefde. Behalve de zondag van de bevestiging heeft elke predikant nog zijn eigen verhaal. Ds J. H. Velema vertelde kortgeleden in Koers dat hij als kleine jongen al wist dat hij predikant wilde worden. Een collega (het was in de jaren zestig) deelde mee, dat hij van kindsbeen af geroepen was. Zijn moeder had namelijk, als Hanna, gebeden om „een knechtje” om het de Here af te staan. Het is heerlijk als God al zo vroeg zoveel zekerheid geeft. Dat spaart heel wat zoeken en tasten.

Pastorale Notities

DOOR
G. VANDEN BRINK
ROTTERDAM

Mijn verhaal is heel wat prozaïscher. Ik ben naar de kansel geleid door een gans. Dat gebeurde in de bloedhete zomer van het jaar 1947 toen ik staats-examen gymnasium deed in Amersfoort. Mijn verloofde en ik hadden afgesproken dat, als ik het in 2 jaar haalde, het Kampen zou worden. Deed ik er 3 jaar over of langer dan zou ik blijven bij het onderwijs. Het werd een herexamen voor Latijn: Livius en Seneca. In het stuk van Livius kwam een woord voor dat ik niet kende en dus open liet. Het moest een dierennaam zijn. Ik wist dat sommige Nederlandse namen van het latijn waren afgeleid. Dus even puzzelen: de laatste 2 letters er af, en de letter g ervoor: dat leverde gans op. En dat paste uitstekend. Hoewel ik niet bijgelovig ben

dacht ik er aan, dat we gedurende die dagen gelogeed waren in de Gansstraat in Utrecht, bij de onvergetelijke familie Achterberg. Men noemde die buurt ook wel „het luie end”, omdat daar het ziekenhuis was en de gevangenis en de begraafplaats, waarvan de heer Achterberg directeur was. Goed, het werd dus gans. Daarmee bleek ik precies genoeg punten verzameld te hebben om te slagen. Zonder gans zou het een 7½ geweest zijn. In dat geval had ik Seneca nog moeten doen. Toen ik me daar een kwartier op voorbereid had wist ik zeker daarop te zullen zakken. Maar dr Spoelder (de grote man van de Homerusuitgave) fluisterde me toe: U mag Seneca wel doen, maar het hoeft niet meer: U had een 8! Natuurlijk maakte ik toen als een haas dat ik in de Gansstraat kwam. Maar zo is het geschied: een gans heeft mijn weg naar het ambt bepaald. Maakt de Here God dan ook gebruik van ganzen? Ja ook van ganzen. En ook van ezels, runderen, kalveren, uilskuikens, eendvogels en zo voort, en zo voort. Hij zij geprezen!

ven elkaar slechts seconden toe. Twee rijen motorrijders die elkaar diagonaal kruisen, zonder elkaar te raken. Enkele parachutisten komen uit de nok van het gebouw veilig neer. Matrozen geven demonstraties vanaf mast en ra's, of dansen zeemansdansen onder flikkerende zwaarden. Een tableau vivant van verpleegsters uit de eerste wereldoorlog met primitieve middelen worden „gewonden” samengebracht en voorlopig verzorgd. Een tweede demonstratie geeft de grote medische groei naar de tweede wereldoorlog: bloedtransfusie, pijnstillende middelen, infuus, snelle transporten.

Voor ons is belangrijk het verschijnen van MH's Scots Guards, mannen in kilt en hoge kolbak, met bagpipe en slagwerk. Ze spelen Scotland the Brave, Highlands Laddie en Skye Boat Song... en plotseling gaat een militaire band meespelen en geeft achter de eenstemmige snerpende melodieën een harmonische achtergrond. De Schotten zijn altijd de beste vechters geweest, eeuwenlang getraind in onderlinge twisten; ze staan er op in de voorste gelederen te mogen vechten! Ze worden dan ook eindeloos toegejuicht en dat vergoedt veel Engelse miskenning.

De eigenlijke herdenking is, na deze grootse inleiding, in wezen simpel. En daarom des te ernstiger. Een oud-generaal citeert enkele gedichten van herdenken. Er wordt gezongen: het volkslied, Lest we forget, Abide with me en Psalm 23. Ook, speciaal voor de zeelieden, het Eternal Father. En waar de camera de lens ook richt, ieder is geconcentreerd op de herdenking, ieder zingt mee, bidt mee. Dit volk, dat allerm minst militairistisch is, kent een innerlijke discipline, die sterker is dan elke dressuur. En wat meer is: dit volk viert zijn doden, bemint ze, en is dankbaar voor eigen overleving, gevolg van hun offer. Zonder uiterlijk vertoon - u zult geen traan zien - houdt dit deel van de mensheid zijn banden met de Commonwealth en zijn bondgenoten strak aan en beleeft die verbondenheid.

En nu gebeurt iets dat we ons in Nederland moeilijk kunnen voorstellen. De hoofden van de kerkelijke denominaties (op de vingers van 1 hand te tellen) komen plechtig binnen, voorafgegaan door een kruis: de aartsbisschop Rooms-katholieke Kerk, de bisschop van de Anglicaanse Kerk, de synodevoorzitter van de Presbyterian Church. Elk vergezeld

van assistent of koorknapen. De een leest een Schriftwoord, de ander spreekt een korte herdenkingsrede uit, de derde gaat voor in gebed of spreekt de zegen uit. Alle duizenden bidden hardop het Onze Vader mee. Dan volgen enkele minuten van stilte: gebogen hoofden, prevelende lippen en... een regen van klaprozen komt vanaf het plafond neerduwarren, duizenden, tienduizenden klaproosjes zweven als rode sneeuw door de zaal, blijven op hoofden en schouders liggen, soms tijdens de stilte aan een wenkbrauw hangen, vormen straks een rood tapijt op de vloer.

Een trompetter blaast de „Last Post”, Taptoe, Lichten Uit. Daar is men hier knap in: het orkest speelt een koraal, terwijl de onderdelen van het hoornsignaal daar doorheen gevlochten worden. Maar zulke muzikale hoogstandjes vallen nauwelijks op.

Zijn de Britten nu flegmatisch,

zoals dat heet? - Ze zijn bewogen, houden een „stiff upperlip”, maar zijn een volk met het werkzame hart op de goede plaats.

En zijn Britten onkerkelijk? - Ja, ze komen niet trouw in de kerk - maar zijn als natie diep religieus. Het nationale gebeuren is verweven in het nationale christendom. Het kerkelijk gebeuren gaat niet langs de natie heen.

Tegenover ons eigen land, waar kerk en staat scherp gescheiden zijn, lijkt dit onjuist. En misschien is het dat ook wel - wie zal het zeggen? Maar een ding staat hier overeind: de openbare scholen zijn scholen met de Bijbel. En de buitenkerkelijke Brit kent het Onze Vader, Psalm 23 en een groot aantal kerkliederen uit het hoofd. En het gezamenlijk gebed, van 3000 mensen in de Albert Hall en miljoenen aan de kijkbuis, voor de zielerust van de overledenen - zou het de ge-

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

liefden of de bidders enig kwaad doen?

Blijft over de diepe bewogenheid om te streven naar *vrede, wereldvrede en uiteindelijk naar het rijk van de Vredevorst*.

De doleantie van 1886 en haar geschiedenis (1)

Het is aanstaande week 100 jaar geleden dat de kerkeraad van de Nederlandse Hervormde Kerk te Amsterdam vergaderde (16 december 1886) en het besluit nam „tot afwijping van het juk der synodale hiërarchie en tot het weer in werking laten treden van de Dordtse kerkorde”.

Dat gebeurde niet zómaar, het was het einde van een lange strijd met de kerkelijke organisatie: met classicale-, provinciale en synodale besturen. Reeds eerder hadden die besturen 80 Amsterdamse kerkeraadsleden geschorst; nu trad de kerkeraad zelf naar buiten met zijn besluit. Dat was het begin van wat we als „de Doleantie van '86” kennen. Weliswaar hadden reeds eerder de gemeenten te Kootwijk, Voorthuizen, Kollum en Reitsum de banden met de organisatie van de Ned. Hervormde Kerk verbroken, maar de daad te Amsterdam luidde een landelijke activiteit in. Over deze strijd handelt het boek „De Doleantie van 1886 en haar geschiedenis”.

Vijftig jaar tevoren, in 1834, ontstond het eerste grote conflict in de kerk, die haar basis zei te hebben in de Koninklijke reglementen. Koning Willem I had namelijk daarmee in 1816 de vrijheid van de gereformeerde kerken ingekapseld. Dat maakte toen de plaatselijke gemeenten afdelingen van de éne landelijke (staats)kerk en stelde het geheel onder een bestuurscollege, buiten de kerken om, door de koning benoemd. Dit, tezamen met het optredende verval, leidde in 1834 en volgende jaren tot „de Afscheiding”. Daarin zochten onze vadersen wèg te komen uit de overheersing van besturen en moderne theologie en terug te keren tot de Schriften, zowel wat betrof de belijdenis als de kerkorganisatie en -regering. Over die strijd handelt het in 1984 verschenen boek „De Afschei-

DOOR M. DE JONGE VOORBURG

ding van 1834 en haar geschiedenis”. Beide werken (die van 1934 en van 1986) hebben dezelfde redactie:

drs. W. Bakker -
docent kerkgeschiedenis aan de V.U., Amsterdam
dr. O. J. de Jong -
hoogleraar kerk- en dogmengeschiedenis aan de R.U. Utrecht
dr. W. van 't Spijker -
hoogleraar aan de Theol. Hogeschool, Apeldoorn
ds. L. J. Wolthuis -
Gereformeerd predikant te Heemstede.

Het lijkt me voor de hand te liggen dat straks, in 1992 D.V., een derde deel verschijnt over „De Vereniging van 1892 en haar geschiedenis”; daarmee zou dan de kerkstrijd in de vorige eeuw uitvoerig voor ons gedocumenteerd zijn. Voor ons, want het gaat om onze voorouders, hun strijd om de Waarheid. Zouden we daar niet sterk bij betrokken zijn? Meer nog: het gaat om wat de HERE als „wonder van de 19e eeuw” aan Zijn volk gaf, Hij is er bij betrokken.

Het boek, dat we nu opslaan, is door Kok te Kampen royaal uitgegeven, de omvang is 280 bladzijden, de prijs f 47,50; het bevat bijdragen van zeven vakmensen op (kerk)historisch gebied en beoogt „de Doleantie in landelijk verband (te) beschrijven en de vraag niet uit de weg te gaan, waarom er destijds over en weer zo gehandeld, geschreven en gesproken is” (7). Onze bespreking kan slechts summier de geschiedenis uit de vorige eeuw weergeven en enkele facetten daaruit naar voren halen. Een bredere tekening van het gebeuren zou echter zeer gewenst zijn, omdat velen, zeker de jongeren, er weinig zicht op hebben. Wie zet zich daaraan?

Dr. W. J. Wieringa (emeritus hoogleraar economische en sociale geschiedenis aan de V.U.)

Is de Here Jezus Christus al dan niet Koning in Zijn kerk? Zegt ge *neen*, nu dan spreken we niet verder, want dan veracht ge het antirevolutionair program. Maag zegt ge *ja*, gewisselijk, Jezus Koning in Zijn kerk en Hij alleen! - dan vragen we verder: „Erkent de Synode der Hervormden in haar kerk Jezus als zodanig, buigt ze voor Zijn Majesteit, *eert zij Hem als Koning?*” Antwoord: *neen*. Derhalve is deze Synode *in staat van Revolutie* tegen haar wettigen Koning.

dr. A. Kuyper in „De Standaard” van 27 september 1886.

opent de bundel met een schets „Een samenleving in verandering”. Deze samenleving verschilt nog al wat van de onze. Ze werd in de eerste helft van de 19e eeuw sterk beheerst door de standen-verschillen. Dat verleende haar een zekere stabiliteit, ook starheid. Je behoorde in de stand waarin je geboren was te blijven. Vrijwel ieder had daar vrede mee. Dat doodde wel elk initiatief. Na 1860/1870 begonnen zich echter nieuwe ontwikkelingen te doen gelden: de industrialisatie en de daarmee gepaard gaande economische ontplooiing; op politiek en maatschappelijk gebied was er voorts de schoolstrijd, teken óók van een begonnen democratisering; politieke partijen en sociale gemeenschappen traden naar voren. Dr. A. Kuyper loste mr. G. Groen van Prinsterer af als „leider” van hen, die trachtten tot een christelijke politiek te komen. Op 1 april 1872 verscheen het eerste nummer van het a.r. dagblad „De Standaard”. Allerwege beweging, ook in de kerk, zij het dat de „afgescheidenen” wel wat op de achtergrond bleven. Een duidelijke schets, waarin de „omgeving” van de Doleantie naar voren komt. Jammer is, dat de tekst van deze bijdrage slecht gecorrigeerd is.

Dr. C. Augustijn (hoogleraar kerkgeschiedenis aan de V.U.) sluit daarbij aan en geeft in zijn bijdrage „Kerk en godsdienst 1870—1890” een beeld van het functioneren van beide in de Nederlandse samenleving; 55 % van de bevolking behoorde toen tot de Ned. Hervormde kerk, de volkskerk. Die nam dus met haar bestuursorganen een dominante plaats in. De band tussen volk en kerk was voor velen een vanzelfsprekende, „een historische, een door God gewilde en gewrochte vorm” (49). Middelpunt van het plaatselijke kerkelijk leven was, zeker op het platteland, de predikant. Kerkeraad en kerkvoogdij functioneerden wel, zij het dat velen de plaatsen daarin als erebaantjes beschouwden. En uiteindelijk maakten de kerkelijke bestuursorganen toch de dienst uit. In die Ned. Hervormde kerk was de richtingenstrijd hevig gaande, mede ook als gevolg van „de

afscheiding”. Modernen (vrijzinnigen) roerden zich versus de orthodoxen. Hoewel scherp onderscheiden in „de leer” verdroegen deze groepen in zeker opzicht elkaar, want de organisatorische eenheid van de kerk ging boven al.

Toen trad dr. Abraham Kuyper op. Zijn invloed op politiek terrein was groeiende, maar als predikant zag hij duidelijk, waar

het in de kerk aan schortte en daartegen trok hij te velde. In die kerk werd de Schrift praktisch opzij gezet. Daarin werd tekort gedaan aan het koningschap van de Here Christus. Hij greep terug naar de reformatie in de 16e eeuw, zowel voor wat betreft de belijdenis als de kerkregering.

Dat riep enorme weerstanden op. De bestaande tweedeling (modern-orthodoxen) werd al spoedig een driedeling, toen de gereformeerden zich binnen laatstgenoemde richting duidelijker profileerden. De strijd om de Waarheid brak in alle hevigheid los, in het bijzonder nadat in 1880 de Vrije Universiteit geopend was en toen het tot kerkelijke conflicten kwam.

Over die conflicten een volgende week.

heilzaam zijn!” (a. w. pp. 13 en 14).

Israël of Ismaël

In het „Woord vooraf van de uitgever” staat het volgende: „Dit boek werd geschreven door een man die de Bijbel serieus neemt. Voor hem staat het door God uitverkoren volk Israël in het middelpunt van alle gebeurtenissen. God heeft Abraham uitverkoren om de stamvader te worden van een volk waarin Hij al zijn liefde en aandacht heeft gewijd. Maar juist op Abraham voert de auteur de problemen van onze tijd terug.

Abraham had twee zoons, de eerste van de Egyptische maagd Hagar. Zijn naam: Ismaël. De eerste was de *zoon naar het vlees*, zoals Paulus in Galaten 4 zegt, omdat Abraham en Sara niet op de beloofde zoon konden of wilden wachten. Toen werd de tweede zoon geboren. Paulus noemt hem de *zoon naar de belofte*, omdat God door deze zoon de stam van Abraham verder wilde uitbouwen, omdat Hij door hem het volk Israel wilde vestigen en uit hem de Messias, de Redder van de wereld wilde laten voortkomen.

Ismaël en Isaäk hebben elkaar nooit verdragen. Daarom werd Hagar met haar zoon door Abraham verstoten. Maar voor beide zoons smeekte Abraham om Gods zegen en voor beiden ontving hij belofte. De strijd tussen deze twee hield nooit op en is nu, aan het einde van de wereldgeschiedenis, uitgegroeid tot een dodelijke haat” (p. 9).

Ook onder ons

Dat gegeven, de gezinssituatie van Abraham, is ook in allerlei andere boeken, lezingen etc. terug te vinden. Om het wat „in de buurt te houden”, ik ben het zelfde gegeven onder andere een keer tegengekomen in een lezing voor de Gereformeerde Studieclub in Rijswijk. Daar heeft de heer F. J. Kerkhof, lid van onze kerken en „onder ons” niet onvermaard, hetzelfde thema aangeslagen. De islam wordt in zijn lezing - in een breder profetisch perspectief - geduid als de strijd, smeulend of openlijk, tussen Ismaël en Israël. Ik citeer uit zijn lezing „de Islam - Izaäk of Ismaël van september 1982. Na zijn weergave van het gebeuren uit Genesis gaat de heer Kerkhof verder met de opmerking dat mensen gemakkelijk „vergeten dat Gods beloften t.a.v. Ismaël en Isaäk van zeer grote betekenis zijn voor het volkerenleven, aanvankelijk alleen in het Nabije-Oosten, later in grote delen van Azië, Afrika en Europa en tegenwoordig voor alle volkeren op aarde”. In het vervolg komen aan bod

Vreemdelingen binnen onze poorten

3a. Ismaël of Israël

„De Islam zal in de eindtijd ongetwijfeld een belangrijke rol vervullen. Ze vertegenwoordigt immers een regelrechte opstand tegen God van de Bijbel. Ik geloof niet dat we ons wat dat betreft veel illusies moeten maken. De krachten die tegen God strijden zullen zich mogelijk zelfs tijdelijk in een soort monsterverbond verenigen onder de heerschappij van diegene die in het laatste Bijbelboek wordt aangekondigd aangeduid als het „Beest”.

I. A. Kole. *De dreiging van de Islam*.

„De wereld staat thans voor de keuze: Christus of Mohammed. Jezus zegt: Wie Mij haat, haat ook Mijn Vader (Johannes 15 : 23).”

Marius Baar. *Het Westen voor de Keuze*.

Geloofsbrieven

Voor me ligt een boek van Marius Baar, mij verder onbekend. De titel van zijn boek luidt: *Het Westen voor de Keuze*, en de ondertitel is: *Ismael of Israël; Bijbel of Koran; Jezus of Mohammed*. De uitgever is de Novapres in Laren.

De schrijver zegt zelf: „Mijn betoog is gebaseerd op 25 jaar ervaring met moslems, van wie ik er enige tot mijn vrienden reken. Onder hen is niemand minder dan de Arabische sultan van het gebied waarin ik als zendeling werkzaam was... Ook ben ik bevriend met enkele faki's (moslempriesters) en niet in de laatste plaats met de imam van de moskee van B. Zo heb ik jarenlang de bouwstenen aangedragen waaruit dit boek is voortgekomen. Nadat ik de Koran had bestudeerd, en veel literatuur over de Islam en de Arabieren

DOOR
P. J. VAN KAMPEN
ZEIST

had gelezen, kwam ik steeds meer tot de overtuiging dat het christelijke Westen op een verkeerd spoor zit”.

In hetzelfde verband lees ik: „... door mijn jarenlange ervaringen met de islam en het evangelie heb ik een intuïtief begrip gekregen voor de ontwikkeling van de ontwakende reus in het Midden-Oosten en voor de huidige algemene ontwikkeling. Daarom meen ik op grond van mijn kennis een boodschap te hebben voor onze tijd, zelfs als die niet past in de wereldbeschouwing van veel mensen en zij door dit boek geschokt worden. Moge zo'n schok voor velen

de Amalekieten die Israël vijandig gezind waren. „Haman, uit Esthers dagen, was een Amalekiet”. „Arabieren vielen Juda onder koning Joram aan en voerden al zijn gezinsleden en bezit weg; alleen Joahaz bleef over. Uzzia had te strijden tegen de Arabieren, 2 Kron. 26:7. Gesem de Arabier stond Nehemia tegen, Neh. 2, 4 en 6. Haman beraamde de uitroeiing van de Judeeërs, Esther, Mordechai. Ismael tegen Isaäk” (p. 3).

Om de lijn verder voort te zetten, het volgende: „Zo is naar Gods Woord Ismael een wilde ezel van een mens geweest (Gen. 16:12 e.v.). Zijn hand was tegen allen. Tegenover de lijn die Jahweh voor Zijn heilsplan trok van Noach over Abraham en Isaäk, naar de toekomst van Jezus (Jahweh redt), plaatste de satan de lijn van Ismaël, Amalek, Arabieren, ondergang”...

„Nadat in de komst van Jezus Christus en de daartoe bereide Pax Romana, deze duivelse plannen waren verstoord, heeft de boze een nieuwe aanval voorbereid. Mohammed ontwikkelt een valse religie, met een valse god, met een vals heil, gepredikt onder een valse autoriteit” (6). „De Satan veranderde van tactiek. De Christus was gekomen, had Zijn werk volbracht. Daar was niets meer aan te veranderen. Wat restte was de mensen een valse religie te bezorgen. Een, die schijnbaar Jezus insluit en verdisconteert... Maar de Here stopte die opmars”.

De koppeling van de Arabieren aan Ismaël en de Islam aan Ismaël, komen we ook bij Baar tegen. Naar aanleiding van het verhaal van Abraham en Hagar schrijft hij: „God zal ons nooit beletten om domme dingen te doen en fouten te maken... Sara koos deze één na beste weg (die van het vlees, P. J. v. K.) en gaf haar Egyptische slavin aan Abraham om door haar de beloofde zoon te krijgen. Een overhaaste handeling! Zo werd Ismael de „zoon naar het vlees”, de anti-Isaäk. Deze fout heeft de leugenaar van den beginne, de satan, 2500 jaar later aangegrepen om daaruit de islam te laten voortkomen. Thans, 3900 jaar later, wordt deze fout van Abraham een wereldprobleem” (a. w. 117).

Profetisch, Eschatologisch, Chiliaistisch

Het ruimere kader, waarin zowel het verhaal van Baar als dat van Kerkhof staat, is dat van de Bijbelse profetie. Beiden beschouwen de Islam in zijn dreiging als een *verschijnsel van de Eindtijd*. In het komende treffen tussen de macht des Heren en die van de boze, zal de Islam een grote rol spelen.

Het citaat van de heer Kole, prominent lid van de Gereformeerde Gemeenten, spreekt in dezen ook duidelijke taal. Dat voor de heer Kerkhof de islam een eschatologisch gegeven is, is m.i. op te maken uit de zinsnede (p. 7 aangehaalde lezing): „Ismaël heeft sinds 1973 het oliewapen ingezet tegen Isaäk. De Christenen die op de Isaäklijn zouden moeten voortgaan, worden nu door de olie gedwongen zich in het kamp van Ismaël te scharen”.

Hoe ver Baar gaat moge blijken uit zijn duiding van de vier dieren in Daniël 7. Vanaf pp. 94 in zijn boek komen we die tegen, met tekeningetjes en al. De eerste dierenkop, die van een leeuw, lijkt nogal op Adolf Hitler en dat is ook de bedoeling. Het tweede dier is de Sovjet-beer; de kop draagt Stalins trekken, Nasser's gezicht prijkt op de panter. „Het derde dier wordt door het tweede in het zadel geholpen. De islam verschijnt op het wereldtoneel. Het derde dier zag eruit als een panter. (Afrika)”. „Pan-Arabisme en haat tegen Israël is de gemeenschappelijke noemer die de Arabische wereld zal verenigen. Nasser was de man van dat ogenblik. Hem lukte het om een bondgenootschap aan te gaan met Syrië, Jordanië, Soedan en Libië (vier koppen, Daniël 7:6), om een oorlog tegen Israël te organiseren, ondersteund door de vleugels (luchtmacht) van Rusland en zijn militaire adviseurs” (a. w. 198). Dan komt het vierde dier. Het draagt de trekken van Khomeiny. De Bijbeluitleg van dit gedeelte begint met een merkwaardig citaat uit het boek Openbaring: „Het beest dat gij zaagt, was (uit de zee van 650 tot 1683?) en is niet, en het zal opkomen uit de afgrond” (Openbaring 17:8). We lezen onder andere, met verwijzing naar Daniël 2: „Babylon, dat is Irak, is momenteel sterk in opkomst. De Baath-beweging (Baath betekent *opstanding*: opstanding van het beest?) die zich de vereniging van de Arabische volken ten doel heeft gesteld, is daar geboren... Babylon, de oudtestamentische stad aan de Eufraat, zal volgens een besluit van de Iraakse regering weer worden opgebouwd... Het vierde en laatste dier (Daniël 7:7) zou eigenlijk alleen maar Irak kunnen zijn (Babylon - Assur - Groot-Syrië)” (a. w. pp. 199, 201, 204).

Een valse religie

Een van de vragen die Baar probeert te beantwoorden is: „is de God van de mohammedanen, Allah, de God van de Bijbel?” (63). Het antwoord: de „oudtestamentische, juiste leer van

Gods eenheid heeft Mohammed in de islam op valse, menselijke wijze gedegenereerd tot een dwaalleer. Allah is voor Mohammed een ziellose, starre God zonder erbarmen” (63). Zijn conclusie: „Allah heeft niets gemeen met de God van de Bijbel. Hij is een karikatuur van God. Het is een godslastering als wij Allah en de God van de Bijbel op één lijn stellen” (68).

Nog wat uitspraken: „Toen Mohammed merkte dat de joden en de christenen zich niet tot de islam bekeerden, goot hij in de mohammedanen het gif van de haat, dat zijn uitwerking gedurende eeuwen bewaarde” (71). „De antichrist en de verwoester komt om de mensen te verleiden. De antichrist legde reeds 1300 jaar geleden het koekoeksei in het nest van de moderne theologie, en zie, het ei is uitgebroed en de koekoek wordt gevoed” (77, 78).

Samenvattend

Voor al in kringen die men als „Bijbelgelovig” zal bestempelen lijkt er uitsluitend negatief over de islam te worden gedacht.

In nagenoeg alle literatuur die ik uit deze „hoek” heb gelezen, bleek er een grote voorkeur voor Israël, „Gods volk”, en een navenant sterke afwijzing van Ismael = de Arabische wereld. De Schriftplaatsen die hiermee werden verbonden zijn te vinden in het boek Genesis en in Galaten 4, waar Paulus de relatie Sara-Hagar en Izaäk-Ismaël duidt.

De Islam is, in deze visie, uitsluitend een *valse* religie, gebracht door een valse profeet. De gevolgen van de komst van de islam zijn slechts in eschatologisch perspectief te bekennen. De islam is een belangrijke (zo niet de belangrijkste) factor in het komende gericht, als de vijanden van God zich opmaken tot belegering van Jeruzalem. De theologie van de „oecumenischen” wordt unaniem afgewezen; elke meegaandheid t.o.v. de islam is geloofsafval en verraad. Dialoog met de islam wordt vierkant afgewezen.

De volgende keer: de visie van de meer „oecumenischen”.

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver. Opbouw.

Abonnementen:

• Het aanvragen of opzeggen van abonnementen; uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

Kerknieuws

Lijst van studenten met preekconsent

Aan de op 5 dezer gepubliceerde lijst dienen nog te worden toegevoegd:

J. Kiers, August Vödingstraat 95, 7558 AB Hengelo, tel. 074-776321.

G. J. Zwarts, Schefferstraat 7b, 3033 RL Rotterdam, tel. 010-672044.

Verlenging preekconsent

Het preekconsent van student A. Boshuizen, Stellingmolen 42, 3995 AV Houten, tel. 03403-76580, is met één jaar verlengd.

Ned. Geref. Kerk van Wezep

Ds F. van Deursen te Apeldoorn heeft het op hem door de kerkeraad uitgebrachte beroep aanvaard.

Help

Papoea's in Nood

Papoeafonds

Ede
Postgiro 243000
Secretariaat
Van Randwijcklaan 104
3815 MT Amersfoort
Telefoon 033-728690

Stichting Zendingsthuisfront Holland te Lisse

Uit brieven van de zendings- en gezondheidswerkers in Kenya (G. Rietkerk c.s.), die bezig zijn met het project Tei Wa Yesu (barmhartigheid van Jezus), blijkt de grote steun, die zij door gebed en financiële hulp van de kerken ontvangen.

Er wordt nauw samengewerkt met het Kenyase Pastorale Comité om zo doeltreffend mogelijk Gods eer te bevorderen door hun werk.

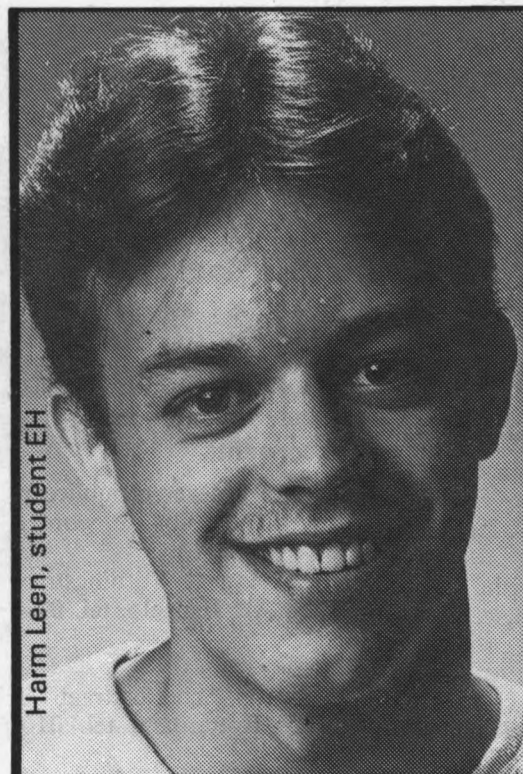
Om u een indruk te geven van de activiteiten in de kliniek aldaar: in doorsnee worden 100 patiënten per dag behandeld en gemiddeld 70 bevallingen per maand.

Wil dit voortreffelijke werk op dezelfde intensieve wijze kunnen worden voortgezet, is er nog een bedrag van f 25.000,- nodig.

Dit bedrag wordt gevraagd - mede uit naam van 20.000 patiënten - die de geestelijke en gezondheidshulp dringend nodig hebben.

De postrekening is 3186402 en de bankrekening 43.02.35.038 (Amrobank), beide ten name van Zendingsthuisfront Holland te Lisse.

Secretariaat: P. J. Clement-Bos, Kyftenbeltlaan 2 te Hoevelaken, tel. 03495-34396 of penningmeesteres N. Rietkerk-Kroon, Gladiolenstraat 56 te Lisse, tel. 02521-12140.

Harm Leen, student EH

'Zo goed krijg je het nooit meer!'

Het EH-Basisjaar, net iets voor jou. Voor een christen is het doorgaans moeilijk tijdens verdere studie staande te blijven. Daarom kan een jaartje bezinning op vakken als theologie, filosofie, en psychologie geen kwaad. Daarnaast zijn er ook praktische vakken, zoals typen, schrijf-, spreek- en leesvaardigheid. Vraag een studiegids aan!

"Je leert hier wat de Bijbel met je studentenleven te maken heeft."

Stuur mij vrijblijvend (postzegel is niet nodig)
informatie over het EH-Basisjaar

Naam:

Adres:

Postcode/Plaats:

Evangelische Hogeschool • Antwoordnummer 151
3800 VB Amersfoort • Tel. 033-621731

**Evangelische
Hogeschool**

Grote Haag 23
Postbus 957
3800 AZ Amersfoort
Tel. 033-621731

Boeken, Periodieken
en Handelsdrukkerij

Drukkerij „Steenbergen"

Gevestigd sinds 1901

Postbus 244 - 3700 AE Zeist
Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist - Tel. 03404-22452

De Here kent de dagen van de vromen en hun erfdeel zal voor altoos bestaan. Ps. 37 : 18

Met diepe ontroering geven wij kennis van het onverwachte overlijden van onze broeder

P. DE PUTTER

Vele jaren ouderling, scriba van de kerkeraad, mede-arbeider in de wijngaard des Heren. Door zijn grote kennis en inzicht in het Woord, zijn nuchtere en altijd vriendelijke optreden en zijn wijsheid heeft hij veel voor ons mogen betekenen. Wij zijn de Here diep dankbaar voor alles wat Hij door hem aan onze gemeente heeft geschonken.

Namens de Nederlands Gereformeerde Kerk van Nijmegen, H. J. Meima.

Nijmegen, 27 november 1986

Diep verslagen door de snelle afbraak van een arbeidzaam leven geven wij kennis van het overlijden van onze broeder

ARIE ROS

Met dankbaarheid gedenken wij zijn trouw in de vele jaren waarin hij mede leiding gaf aan de gemeente.

Kerkeraad en gemeente
van de Ned. Geref. Kerk te Maassluis

Met ontroering vernamen wij het overlijden van onze voorzitter, broeder

ARIE ROS

Met grote energie heeft hij zich jarenlang ingezet ten dienste van de kleine vrijgemaakte kerkjes en de daarmee verbonden verbreiding van het Evangelie op Soemba. Eerst als gewoon lid van onze vereniging in het midden van de kerk te Maassluis. Daarna sinds begin 1980 als voorzitter in breder verband. Wij zullen zijn enthousiasme en inspirerende leiding zeer missen. Maar al wat gedaan wordt uit liefde tot Jezus dat houdt zijn waarde en zal blijven bestaan.

Het bestuur van de Vereniging S.O.S.
(Steen Oost-Soemba)

International Christian University

DOCTORAAL OPLEIDING ECONOMIE

De Evangelische Hogeschool biedt op basis van het daarvoor vereiste VWO-diploma een doctoraal-opleiding ECONOMIE, af te sluiten met een volledig erkend doctoraal examen voor algemene economie of bedrijfs-economie. Op die studie, die in september 1987 zal aanvangen, staat de inschrijving thans open bij de afdeling ICU-doctoraalstudies. Het studieprogramma omvat de verplichte studiestof en belicht tegens de humanistische grondslagen van de verschillende economische scholen en theorieën. De opleiding geeft een Schriftuurlijke visie op de economische problemen. De regeling voor een studiefinanciering bij de Centrale Directie Studiefinanciering is van toepassing.

BON Stuur mij informatie over de doctoraal-opleiding ECONOMIE

naam:(m/v)
adres:
postcode:plaats:

In open envelop zonder postzegel te zenden aan
Evangelische Hogeschool, Antwoordnummer 151,
3800 VB Amersfoort

● Advertenties moeten uiterlijk dinsdagmorgen 10.00 uur ter drukkerij zijn.

● Advertenties met een foto of tekening 1 week voor verschijning van dit blad!